

TO REGULATION OF NON
FORMAL EDUCATION

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Përmbajtja

Contents

MBI PROJEKTIN:.....	3
ÇFARË KEMI ARRITUR ME KËTË PROJEKT:.....	4
POLITIKAT E NJOHJES DHE VALIDIMIT TË NFL-së NË VENDET PJESËMARRËSE NËPROJEKT:	8
SHQIPËRIA.....	8
BOSNJA DHE HERCEGOVINA.....	9
GREQIA	9
ITALIA	9
KOSOVA	10
Mali i Zi	10
MAQEDONIA E VERIUT	11
SERBIA	11
SLLOVENIA	12
TURQIA	12
BASHKËPUNIMI ME QEVERINË NË FUSHËN E EDUKIMIT JO-FORMAL:	12
SHQIPËRIA.....	12
BULLGARIA	13
BOSNJA DHE HERCEGOVINA.....	13
GREQIA	14
ITALIA	14
KOSOVA.....	15
MALI I ZI	15
MAQEDONIA E VERIUT	15
SERBIA	16
SLLOVENIA	16
TURQIA	17
ÇFARË THONË TË RINJTË MBI EDUKIMIN JO-FORMAL NË KOMUNITETIN E TYRE LOKAL:	18
REKOMANDIME:	24

MBI PROJEKTIN:

Projekti "Ambasadorët për edukimin jo-formal të të rinjve" filloi realizimin në nëntor 2019. Projekti mbledhi së bashku partnerë nga 11 vende: Association for the Development of Volunteering Novo Mesto (Novo Mesto / Slovenia), The Future Now Association (Sofia / Bulgaria), Kosovo Center for Diplomacy (Pristina / Kosovo), United Societies of the Balkans Thessaloniki / Greece), Youth4Society (Tirana / Albania), Center for Intercultural Dialogue (Kumanovo / Northern Macedonia), Association for Democratic Prosperity - Wall (Podgorica / Montenegro), NGO IUVENTA (Sabac / Serbia), Turk Girişim ve is Dunayasi Konfederasyonu (Istanbul / Turkey), TDM 2000 (Cagliari / Italy), si dhe LDA Mostar, e cila është gjithashtu udhëheqëse e projektit.

Projekti synon të promovojë pjesëmarrjen në aktivitetet e edukimit jo-formal dhe rëndësinë e vërtetimit dhe njohjes së kompetencave të fituara jashtë mjedisit arsimor formal duke përdorur metodologji novatore.

Projekti synon të theksojë gjithçka që është bërë deri më tani në sferën e vendeve pjesëmarrëse, përmes aktiviteteve të organizuara pas kick-off meeting në Maqedoni.

Pandemia e COVID 19 e ndërpreu realizimin e aktiviteteve për një periudhë, por me entuziazmin e partnerëve tanë dhe motivimin e të rinjve e vazhduam projektin sapo u krijuan kushtet.

Projekti bazohet në edukimin jo-formal dhe punon për zhvillimin e një metodologjie të re të "Ambasadorit për Edukimin Jo-formal të të Rinjve", të rinj të trajnuar të cilët mund të përdorin qasjen "peer-to-peer" duke ofruar përvojën e tyre për të frymëzuar të rinj të tjerë për të vlerësuar dhe përdorur më mirë përvojën e NFL (edukimit jo-formal).

ÇFARË KEMI ARRITUR ME KËTË PROJEKT:

Aktiviteti i parë me të cilin filloi zyrtarisht projekti ishte kick-off meeting, që u realizua në Kumanovë, në Maqedoninë e Veriut në janar 2020. Gjatë takimit fillestar, partnerët patën mundësinë të takohen me njëri-tjetrin, të ndajnë përvojat e tyre në lidhje me NFL, si dhe të punojnë së bashku për aktivitetet që do të zbatoheshin në fazat e ardhshme. Takimi u përdor gjithashtu për të kuptuar më mirë projektin, për të ndarë detyrat dhe për të zgjedhur modelin më të mirë të mundshëm të komunikimit.

Aktiviteti i dytë ishte hapja zyrtare e konferencës në 11 vendet pjesëmarrëse në projekt. Për shkak të situatës, jo të gjithë pjesëmarrësit nga organizatat patën mundësinë të organizojnë një konferencë live, por këtë e bënë përmes platformave online dhe kështu ftuan të rinjtë dhe të gjithë palët e interesuara të bashkohen në prezantimin e projektit. Konferencat mblodhën gjithsej mbi 500 persona të cilët u njohën me vetë projektin.

Diçka që sigurisht ka marrë shumë vëmendje nga të gjithë partnerët është aktiviteti i tretë, konkretisht hulumtimi mbi politikat ekzistuese për njohjen dhe vlefshmërinë e edukimit jo-formal si dhe një katalog i historive të suksesit të të rinjve përmes aktiviteteve jo-formale. Është shumë interesante të theksohet se kryesisht vendet pjesëmarrëse në projekt nuk kanë politika që njohin NFL-në, por e zbatojnë atë përmes aktiviteteve të tjera dhe njihet në disa ligje të tjera. Gjithashtu,

historitë e suksesit të Isidora, Andrijana, Milos, Andjela, Ivan, Anna, Melissa, Yannis u dhanë kënaqësi dhe motivim të rinjve për të aplikuar në këtë projekt dhe për të dhënë kontributin e tyre modest për një kuptim më të mirë të botës së NFL-së.

Aktiviteti që të gjithë po prisnin, ku do të ndodhte vazhdimi i projektit ishte Youth Exchange në Cagliari, Itali në 1 gusht 2021. Ai u organizua nga organizatat TDM 2000, të cilët janë gjithashtu partnerë në vetë projektin. YE mblodhi së bashku rreth 25 të rinj nga 11 vende me synimin për të shkëmbyer ide, opinione, informacione rreth NFL. Gjatë shkëmbimit, të rinjtë patën mundësinë të mësojnë mbi NFE, metodat e njohjes dhe validimit të NFL në Evropë dhe se si të rinjtë mund të kontribuojnë për të promovuar NFL në vendet që janë anëtare të projektit. Ky trajnim shërbeu edhe për krijimin e një rrjeti të ambasadorëve të rinj që do të jenë pjesë e projektit në vendin e tyre në të ardhmen.

Një nga aktivitetet më interesante ishte Job Shadoëing, ku një i ri nga çdo vend shkoi në një vend tjetër për një periudhë 3 javore, me qëllim që të njihet me punën e organizatës në terren dhe të jepte sugjerime për aktivitetet e ardhshme që do të implementoheshin. Kjo do të pasuronte më tej udhëtimin e përvojën e tyre, dhe do t'i ndihmonte ata të mësonin gjëra të reja dhe të njihnin një kulturë të re. Deri më tani janë bërë 11 Job Shadoëing ku Elsa ishte në Stamboll, Melissa në Selanik, Daniela në Mostar, Natalija në Novo Mesto, Greta në Podgoricë, Kamila në Cagliari, Andjela në Kumanovë, Sena në Sabac... Mund të lexoni për përvojën e tyre në faqen e FB: <https://www.facebook.com/YAMNFL>

Në nëntor 2021, në Mostar u organizua një takim vlerësues afatmesëm, me qëllim monitorimin cilësor të aktiviteteve të kryera dhe organizimin e aktiviteteve të radhës. Në të njëjtën kohë u organizua një tjetër YE që mbledhi rreth 25 pjesëmarrës. Në këtë TC, ambasadorët e rinj ndanë eksperiencën e tyre në lidhje me Job Shadoëing, folën për NFE, një hulumtim që u bë dhe ç'është më e rëndësishme bënë një plan për aktivitetin e radhës që do të organizohej në 11 vendet pjesëmarrëse në project, në info point-et dhe ëorkshop-et lokale.

Në secilin shtet, partnerët lokalë së bashku me Ambasadorët e Rinj hapën info point-e lokale ku të rinjtë mund të merrnin informacion për gjithçka që lidhet me NFE-në. Kjo, pjesëmarrja në konferencë në kuadër të hapjes së info point-it lokal mund të ndërmerrej nga aktorë të ndryshëm, të rinj, kompani, institucione, organizata që merren me këtë temë ose planifikojnë të merren me të në të ardhmen.

Aktivitetet lokale mblodhën më shumë se një mijë njerëz në 11 shtete. Në secilin shtet, u realizuan 4 seminare, me synimin për të garantuar pjesëmarrje më të lartë publike, si dhe për të arritur në më shumë zona rurale ku idetë e të mësuarit jo-formal zakonisht njihen më pak. Vetë ambasadorët e rinj kanë punuar në krijimin e ëorkshop-eve dhe implementimin e tyre. Në 4 seminare të ndryshme, ata duhej të përfshinin aktorë të ndryshëm: ofruesit e arsimit (shkolla/universitete), institucione lokale dhe kompani. Ëorkshop-et shërbyen gjithashtu për përzgjedhjen e pjesëmarrësve për Shkëmbimin Rinor në Stamboll.

YE e fundit në kuadër të projektit u realizua në Stamboll dhe mblodhi rreth 55 pjesëmarrës. Pjesëmarrësit në shkëmbim ishin të rinj të cilët nuk ishin përfshirë drejtpërdrejt në projekt më parë. Shumica e të rinjve pjesëmarrës patën kontakte me arsimin jo-formal për herë të parë përmes këtij shkëmbimi.

Ajo për të cilën po punohet aktualisht është hartimi i Politikës së Njohjes dhe Validimit të NFL. Pas mbledhjes së ideve nga të rinjtë nga aktivitetet lokale, ambasadorët e rinj dhanë të dhëna shtesë me idetë e tyre në lidhje me njohjen dhe validimin e NFL.

POLITIKAT E NJOHJES DHE VALIDIMIT TË NFL-së NË VENDET PJESËMARRËSE NË PROJEKT:

Një publikim i mëparshëm i bërë përmes projektit Ambasadorët e Rinj dha një pasqyrë të situatës faktike të vendeve pjesëmarrëse në projekt.

Për kujtesë, BE-ja dhe Këshilli i Evropës e përkufizojnë edukimin jo-formal si edukim të qëllimshëm dhe vullnetar që zhvillohet në mjedise dhe situata të ndryshme, ku trajnimi dhe mësimi nuk janë domosdoshmërisht aktiviteti i tyre i vetëm apo kryesor.

Validimi i edukimit jo-formal dhe njohja zyrtare e tij në thelb nuk ekzistojnë në vendet që janë anëtare të projektit.

SHQIPËRIA

Nuk ka një ligj të veçantë për arsimin jo-formal në Shqipëri, por ai mbulohet si pjesë e strategjive të ndryshme kombëtare për edukimin e shoqërisë civile në Planin e Veprimit 2015-2020.

Ligji nr.75/2019 "Për të rinjtë" e përkufizon edukimin jo-formal për të rinjtë si çdo aktivitet të organizuar dhe përshtatur për të rinjtë, jashtë sistemit të arsimit formal, bazuar në nevojat dhe interesat e të rinjve, parimet e vullnetarizmit dhe pjesëmarrjes aktive të të rinjve në proceset mësimore për zhvillimin e potencialeve personale, pjesëmarrjen aktive në shoqëri dhe aksesin në tregun e punës.

Neni 7 i këtij ligji parashikon që njësitë e vetëqeverisjes vendore zhvillojnë dhe zbatojnë politika vendore në fushën e rinisë, si dhe janë përgjegjëse për: nxitjen e vullnetarizmit të të rinjve dhe edukimin e tyre jo-formal, etj.

Neni 14 Puna rinore realizohet duke angazhuar dhe aktivizuar të rinjtë në aktivitete që pasqyrojnë nevojat, interesat, idetë dhe përvojat e tyre. Nëpërmjet këtij procesi të të mësuarit jo-formal, të rinjtë fitojnë njohuritë, aftësitë, vlerat dhe qëndrimet e nevojshme për zhvillimin personal, integrimin social dhe qytetarinë aktive.

BULLGARIA

Në Bullgari, profesioni i youth ëorker-it rregullohet me Ligjin për të Rinjtë (2012), teksti i të cilit thotë se një youth ëorker është një person i rritur që ka kryer trajnime të veçanta për të punuar me të rinjtë. Strategjia Kombëtare për Rininë (2012-2020) i sheh youth ëorker-at si burimin kryesor për arritjen e objektivave të politikave rinore, duke i përshkruar ata si "specialistë që luajnë një rol kyç në zhvillimin dhe fuqizimin personal, social dhe ekonomik të të rinjve". Më vonë u përfshi në Klasifikimin Kombëtar të Profesioneve dhe Pozicioneve në Bullgari.

Me pak fjalë, profesioni i youth ëorker-it është i njohur ligjërisht në Bullgari, por vetëm ai që në përgjithësi nënkupton "punëtor i të rinjve" është "punonjës social", çka është pak më ndryshe. Një ndryshim thelbësor është se në punën rinore të rinjtë janë fokusi kryesor dhe ka mundësi të mira për punë parandaluese, ndërsa në punën sociale të rinjtë janë më shpesh në pozita marginale.

BOSNJA DHE HERCEGOVINA

Certifikimi - nënkupton publikimin e dokumenteve përkatëse arsimore që konfirmojnë se rezultatet e të nxënit dhe aftësitë e fituara nga një person përmes arsimit formal ose jo-formal janë verifikuar dhe konfirmuar nga autoritetet kompetente, në përputhje me kriteret dhe standardet e paracaktuara.

Pas përfundimit të programeve formale të arsimit të të rriturve: arsimi fillor dhe i mesëm ose pjesët e tyre individuale, si dhe trajnimi dhe rikualifikimi, pjesëmarrësve u lëshohen dokumente publike - certifikata dhe diploma që kanë të njëjtën vlefshmëri sikur të ishin fituar gjatë arsimit të rregullt ose certifikata publike të vlefshme në programet e përfunduara të trajnimit.

Arsimi për të rritur si dhe lëshimi i dokumenteve të fituara me dhënien e provimeve të masterit rregullohen me rregullore në fushën e arsimit të të rriturve dhe/ose rregullore për zanatat.

GREQIA

Aktualisht nuk ka një kuadër kombëtar gjithëpërfshirës për njohjen e arsimit jo-formal në Greqi. Ende nuk është krijuar një kornizë ligjore e bazuar në parime të përbashkëta për arsimin dhe trajnimin formal të të rriturve dhe nuk janë zhvilluar sistematikisht mjetet për dokumentimin e njohurive, aftësive dhe kompetencave të fituara përmes arsimit dhe të mësuarit jo-formal.

Arsimi i ofruar në një kontekst arsimor të organizuar jashtë sistemit të arsimit formal mund të çojë në marrjen e certifikatave të njohura në nivel kombëtar. Ai përfshin trajnimin profesional, të mësuarin gjatë gjithë jetës dhe arsimin e përgjithshëm për të rriturit. Ai synon të përmirësojë një sërë aftësish dhe kompetencash, të zhvillojë ndërgjegjësimin shoqëror, të ndihmojë individët të marrin vendime dhe të nxisë vetëbesim. Arsimi jo-formal gjithashtu duhet të jetë vullnetar dhe i aksesueshëm për të gjithë në mënyrë që të vazhdojnë të zhvillohen projekte për grupe të tilla vulnerabël.

Nga ana tjetër, për të kuptuar më mirë zhvillimin e njohjes së arsimit jo-formal në Greqi, është e rëndësishme të theksohen përkufizimet e përdorura në këtë shtet në lidhje me mësimin jo-formal krahasuar me atë të dhënë në Rekomandimin e Këshillit të vitit 2012 për njohjen zyrtare të arsimit jo-formal. Arsimi jo-formal në Greqi nuk ka të njëjtin përkufizim si në vendet e tjera.

Në përputhje me ligjin grek (Ligji 3879/2010), arsimi jo-formal përfshin:

- Formimi fillestar profesional;
- Trajnimi i vazhdueshëm profesional;
- Arsimi i përgjithshëm për të rriturit;
- Klasa e praktikës, e cila është viti i katërt pas përfundimit të shkollës së mesme profesionale;

ITALIA

Ligji nr. 92/2012 për reformën e tregut të punës jep një përkufizim zyrtar të të mësuarit gjatë gjithë jetës: “Termi të mësuarit gjatë gjithë jetës i referohet të gjitha aktiviteteve mësimore që kryhen formalisht, jo-formalisht dhe informalisht gjatë jetës me qëllim të përmirësimit të njohurive, aftësive dhe kompetencave në perspektivën personale, qytetare, sociale dhe/ose të punësimit”.

Të mësuarit jo-formal është të mësuarit e zgjedhur qëllimisht që zhvillohet jashtë sistemit të arsimit dhe trajnimit formal. Ai mbahet në çdo organizatë për qëllime edukimi dhe trajnimi, gjithashtu në organizata vullnetare, organizata kombëtare të shërbimit civil, organizata apo kompani private të sektorit social.

Të mësuarit informal i referohet aktiviteteve që kryhen në jetën e përditshme, në punë, në shtëpi dhe në kohën e lirë, pa zgjedhje të qëllimshme.

Gjithashtu, i njëjti ligj parashikon ngritjen e një sistemi publik kombëtar për certifikimin e kompetencave bazuar në standardet minimale të shërbimeve dhe uniformave në të gjithë vendin. "Certifikatat që mund të certifikohen" janë një kombinim i strukturuar i njohurive dhe aftësive të njohura si kredite formuese përmes një procedure të veçantë për vlefësimin e të nxënësve joformal dhe informal. Certifikimi i kompetencave përkufizohet si një punë publike që siguron transparencën e të mësuarit dhe njohjes, në përputhje me synimet e përcaktuara nga Bashkimi Evropian. Vërtetimi, diploma ose kualifikimi konfirmojnë zyrtarisht se vlerësimi dhe validiteti është kryer nga një institucion publik ose një ent i autorizuar.

KOSOVA

Kosova ka zhvilluar një kornizë rregullative kombëtare e cila është në përputhje me Rekomandimin e Këshillit për Validimin e të Mësuarit Jo-formal dhe Informal. Politika kryesore, kuadri ligjor në fuqi dhe legjislacioni dytësor zbatohet që nga viti 2019. Kuadri rregullator mbulon si Arsimin e Lartë (AL) ashtu edhe Arsimin dhe Formimin Profesional (AFP), duke përfshirë AFP-në fillestare dhe të vazhdueshme, por jo arsimin e përgjithshëm.

Marrëveshjet e validimit janë të lidhura me Kornizën e Kualifikimeve të Kosovës (KKK) dhe vetëm kualifikimet e aprovuara dhe të regjistruara në KKK mund të jepen nëpërmjet validimit të mësimin paraprak. Rezultatet e të nxënësve janë pikat e referencës për validimin, duke mundësuar përvetësimin e kualifikimeve të pjesshme ose të plota nëpërmjet vërtetimit të mësimin të mëparshëm.

Procesi i validimit përbëhet nga katër faza:

- Identifikimi;
- Dokumentimi;
- Vlerësimi;
- Certifikimi i rezultateve të të nxënësve.

Të gjitha këto mbështeten te udhëzimet dhe këshillimet nga praktikuesit e vlefshmërisë si koordinatorët, mentorët dhe vlerësuesit e brendshëm dhe të jashtëm. Megjithatë, përfshirja në nivel të ulët e partnerëve socialë, e kombinuar me angazhimin e dobët të qeverisë për të mundësuar burime për stafin shtesë të KKK-së mbeten sfidat më të mëdha për realizimin efikas të procesit në të ardhmen.

Mali i Zi

Ligji për Kualifikimet Profesionale Shtetërore u mundëson individëve të fitojnë një kualifikim profesional të njohur nga shteti në mënyra të ndryshme:

- plotësimi i moduleve kur një program arsimor i vlefshëm publik bazohet në disa standarde profesionale;
- testimi i njohurive, aftësive dhe kompetencave pas përfundimit të programit të arsimit të rriturve në përputhje me katalogun e provimeve;
- duke kontrolluar njohuritë, aftësitë dhe kompetencat drejtpërdrejt në përputhje me katalogun e provimeve.

Programet arsimore, përfundimi i të cilave çon në fitimin e kualifikimeve në nivel arsimor, bazohen në disa standarde profesionale. Kualifikimi profesional bazohet në një standard të vetëm profesional. Nëse programi arsimor është i moduluar, është e mundur të fitohet një kualifikim profesional duke plotësuar një modul të caktuar bazuar në standardet profesionale. Kështu, programet e moduluar të arsimit profesional u mundësojnë atyre që kanë braktisur arsimin, të rriturve që duan të fitojnë gradualisht një nivel arsimor ose nxënësve me nevoja të veçanta arsimore të fitojnë një kualifikim profesional për një pjesë të programit (modulit).

Nuk ka ndonjë ligj të veçantë për arsimin jo-formal, por përmes Ligjit për Rininë shihet se arsimit jo-formal ka ndikim të madh te të rinjtë.

MAQEDONIA E VERIUT

E vetmja strategji që përmend arsimin jo-formal në Maqedoninë e Veriut është Strategjia Kombëtare për Rininë (2016-2025). Më saktësisht, në këtë strategji, një nga synimet kryesore konsiderohet të jetë: “Përshtatja e kuadrit ligjor të arsimit jo-formal në përputhje me natyrën e sektorit të të rinjve dhe nëpërmjet aplikimit të gjerë të standardeve të BE-së”.

Nën këtë qëllim janë renditur disa masa:

- Zgjerimi i kriterëve për ofruesit e arsimit jo-formal të akredituar nga shteti duke zbatuar rekomandimet dhe udhëzimet evropiane për identifikimin dhe akreditimin e arsimit jo-formal dhe duke marrë parasysh specifikat e sektorit të të rinjve.
- Akreditimi i organizatave rinore dhe organizatave të tjera të shoqërisë civile që ofrojnë edukim jo-formal.
- Njohja, krahasueshmëria dhe transferimi i aftësive dhe njohurive duke përdorur mekanizma të ngjashëm me Europass.
- Hulumtime të rregullta mbi impaktin social dhe ekonomik të arsimit jo-formal.
- Mbështetje për përmirësimin e cilësisë në ofrimin e arsimit jo-formal.
- Promovimi i mëtejshëm i konceptit të arsimit jo-formal mes partnerëve të tjerë socialë, veçanërisht operatorëve ekonomikë, në drejtim të njohjes së aftësive dhe kompetencave të fituara.

SERBIA

Pavarësisht nga fakti se Shoqata Kombëtare e Punëtorëve të Rinisë (NAPOR) ka zhvilluar një kurrikul për nivele të ndryshme arsimore në punën me të rinjtë, NFL është ende vetëm një pjesë e vogël e Ligjit Kombëtar për Rininë në përkufizimin e punës për të rinjtë. Në vitin 2022, do të ketë një rishikim madhor të Strategjisë Kombëtare për Rininë dhe Ligjit për Rininë, ku ata planifikojnë të specifikojnë një qëllim tjetër të strategjisë (specifikisht vetëm për punën për të rinjtë) dhe të

përcaktojnë saktësisht se ku mund të punojnë punonjësit rinorë, në mënyrë që standardet e NFL të bëhen të njohura.

Në Asambleshën e NAPOR-it të datës 29 janar 2022 u planifikuan për të ardhmen zhvillimi dhe afirmimi i profesioneve në kuadër të klubeve dhe qendrave rinore, një proces arsimor që do të akreditohet nga institucionet kombëtare, me certifikata dhe diploma.

SLLOVENIA

Të mësuarit jo-formal i përgjigjet nevojës për të marrë parasysh aftësitë e fituara gjatë jetës pa pasur nevojë për një diplomë që e vërteton këtë. Të mësuarit gjatë gjithë jetës është i domosdoshëm si rezultat i ndryshimeve të panumërta me të cilat duhet të përballemi, kërkesave të shumta të kontekstit social (kulturore, ekonomike, etj.). Koha kur arsimi ishte sinonim i shkollimit ka mbetur mbrapa, pasi arsimi po ringjallet nga dimensioni i të mësuarit gjatë gjithë jetës, duke u bërë një element kyç për zhvillimin e shoqërive aktuale, shoqëritë e trajnimit dhe dijes.

Në Slloveni, që nga përfshirja e nxënësve në jetën shkollore, arsimi formal dhe i rregulluar në klasë është bërë në përputhje me aktivitetet e tjera të arsimit jo-formal, si ato që lidhen me sportin, kulturën dhe kohën e lirë. Si në arsimin parashkollor ashtu edhe në atë fillor, në veprimtaritë e edukimit jo-formal përdoren metodologji të ndryshme dhe aktivitete me pjesëmarrje të lartë, ku nxënësi është aktori kryesor dhe në bashkëpunim me shokët e klasës gradualisht arrin vetë-edukimin dhe maturohet përmes proceseve mësimore e bashkëpunimit. Prandaj, kur arrijnë moshën e adoleshencës, ata kanë një sfond të gjerë në përdorimin e këtyre teknikave të zhvilluara në fushën e edukimit dhe kontributin e tyre pozitiv në procesin mësimor. Kur bëhet fjalë për aktivitetet që ata i praktikojnë vullnetarisht dhe jashtë klasës, nxënësit shfaqin një predispozitë më pozitive dhe përgjithësisht arrijnë rezultate shumë të kënaqshme nga pikëpamja edukative.

TURQIA

Metodat e të mësuarit jo-formal në Turqi përgjithësisht përcaktohen si të mësuarit gjatë gjithë jetës. Është i njohur për qëllimin e ofrimit të kurseve profesionale apo trajnimeve për gratë. Megjithatë, metodat e të mësuarit jo-formal të bazuara në Bashkimin Evropian lejojnë njerëzit e të gjitha moshave të specializohen në një lëndë të caktuar dhe të kualifikohen për një certifikatë të njohur ndërkombëtarisht. Në të njëjtën kohë, ndihmon për të bërë një ndryshim në shoqëri, e përvetëson më mirë çështjen dhe i lejon ata të shprehen lirshëm në proceset e vendimmarrjes. Kjo teknikë, e cila ndihmon çdo individ të mësojë, pavarësisht moshës, lejon që lënda të jetë më e qëndrueshme dhe nxënësi të mësojë duke shkëmbyer përvoja. Përdorimi i shpeshtë i këtyre metodave nga organizata dhe OJQ vendore, kombëtare dhe ndërkombëtare, jep një kontribut të madh për të rinjtë.

BASHKËPUNIMI ME QEVERINË NË FUSHËN E EDUKIMIT JO-FORMAL:

SHQIPËRIA

Në Shqipëri, e cila është përzgjedhur si Kryeqyteti Europian i Rinisë, aktualisht po organizohen tryeza të rumbullakëta dhe veprime të tjera të përbashkëta për të njohur

zyrtarisht NFL, një detyrë shumë e vështirë, sepse ka një boshllëk të madh kur bëhet fjalë për bashkëpunimin midis organizatave të shoqërisë civile dhe qeverisë.

Aktualisht qeveria shqiptare ka ndërmarrë disa hapa në politikat e zhvillimit të të rinjve, por duhet bërë shumë më tepër për strategjinë që ekziston dhe për njohjen e certifikatave të dhëna në fushën e arsimit jo-formal. Qeveria shqiptare ka ndërmarrë disa hapa në politikat e zhvillimit për të rinjtë, por pa mbështetjen e organizatave të shoqërisë civile dhe ata që punojnë për „to prej shumë vitesh, nuk mund të marrin kurrë rezultatet reale dhe konkrete që i duhen të gjithëve.

BULLGARIA

Në Bullgari, një studim ndërkombëtar i PISA-s i vitit 2019 tregon se 47% e nxënësve të klasës së nëntë nuk mbulojnë nivelin minimal të shkrim-leximit, që do të thotë se pothuajse gjysma e tyre nuk e kuptojnë atë që kanë lexuar. Në këtë drejtim, arsimit jo-formal shihet si një shpëtimtar i shumëpritur që do të plotësojë boshllëqet dhe deficitet e arsimit formal.

Disa nga hapat e ndërmarrë për të adresuar këto çështje janë:

- Akti i Bibliotekës Kombëtare (Ligji për Chitalishte-n Publike) rregullon mundësitë për arsimim jo-formal të fëmijëve dhe të rriturve.
- Ministria e Arsimit dhe Shkencës ka zbatuar projektin – “Krijimi i një sistemi për identifikimin dhe njohjen e njohurive, aftësive dhe kompetencave të fituara joformalisht”. (2012-2014);
- Rregullore për kushtet dhe procedurën e vlerësimit e njohurive, shkathtësive dhe kompetencave profesionale të fituara përmes të mësuarit jo-formal ose vetë-edukimit;
- Fondacioni « Learning for Bulgaria » - krijon një program që përgatit, trajnon dhe mbështet mësues të rinj në sistemin shkollor bullgar. Joformalisht, fondacioni kërkon të përgatisë mësuesit për punë në shkollat më të vështira - ku nxënësve u mungon shkrim-leximi funksional.

BOSNJA DHE HERCEGOVINA

Arsimi jo-formal është i lidhur ngushtë me konceptin e barazisë sociale, pra dhënies së mundësive të barabarta për të gjithë. Është e rëndësishme të theksohet se ka dallime në qasjen ndaj arsimit formal për gratë dhe burrat, veçanërisht ata që vijnë nga zonat rurale. Trajtimi i ndryshëm reflektohet kryesisht në fushën e arsimit dhe punësimit dhe është arsimit jo-formal ai që synon të zvogëlojë këtë hendek dhe të ndihmojë në arritjen e jetës dhe punësimit në zonat urbane dhe rurale. Në Bosnjë dhe Hercegovinë, ekziston një problem i përgjithshëm që reflektohet në faktin se sistemi arsimor nuk është përshtatur me nevojat e tregut. Ky problem reflektohet edhe në marginalizimin e arsimit jo-formal të të rriturve.

Disa analiza dhe hulumtime kanë vënë në dukje problemet që ekzistojnë në fushën e arsimit joformal në Bosnje dhe Hercegovinë:

- një përqindje e vogël e diplomave dhe certifikatave të lëshuara nga organizatat e arsimit jo-formal për studentët e tyre të suksesshëm njihen zyrtarisht;

- Arsimi jo-formal është i pazhvilluar për të përmbushur kërkesat moderne të tregut të punës;
- Planifikimi strategjik në arsimin jo-formal është i pamjaftueshëm, gjë që është shkaku i funksionimit të padefinuar dhe të paplanifikuar.

GREQIA

Kur flasim për Greqinë dhe bashkëpunimin me qeverinë, situata është pak a shumë e njëjtë si në shumicën e vendeve.

- Sipas ligjit **4763/2020**, arsimi jo-formal i referohet të mësuarit me një lloj mbështetjeje mësimore që materializohet nëpërmjet aktiviteteve të planifikuara për sa i përket qëllimeve njohëse dhe kohës në dispozicion për të mësuar. Mund t'i referohet programeve që lidhen me aftësitë profesionale, arsimimin e të rriturve si dhe arsimin fillor për braktisjen e hershme të shkollës.
- Sipas ligjit **4115/13**, **EOPPEP** EOPPEP është një organ kombëtar për akreditimin e vlerave të dhëna dhe output-eve për arsimin jo-formal dhe mësimin jo-formal. EOPPEP funksionon si një strukturë kombëtare për rrjetet evropiane që menaxhojnë çështjet e kualifikimeve dhe mjetet evropiane për transparencë dhe lëvizshmëri.

EOPPEP zhvillon dhe zbaton sisteme kombëtare gjithëpërfshirëse për akreditimin e të mësuarit jo-formal dhe informal dhe ofron mbështetje shkencore dhe teknike në hartimin dhe zbatimin e politikave kombëtare të orientimit në karrierë, si dhe ofrimin e shërbimeve të tilla në Greqi. EOPPEP synon të sigurojë cilësi në:

- a) **inputet:** ofruesit e akredituar të shërbimeve që kryejnë programe të arsimit profesional, të zhvilluara sipas standardeve dhe specifikimeve të akredituara, bazuar në profile të akredituara profesionale, punësojnë trajnerë të akredituar për të rritur, me ndihmën e ekspertëve të akredituar të shërbimeve mbështetëse për grupet e pafavorizuara sociale;
- b) **rezultatet e të nxënit:** njohuritë, aftësitë dhe kompetencat e akredituara të fituara nëpërmjet të mësuarit jo-formal dhe informal dhe certifikimit të kualifikimeve;
- c) **shërbimet e orientimit dhe këshillimit profesional:** shërbime dhe mjete të qëndrueshme për të mbështetur qytetarët e të gjitha moshave, si dhe informacion arsimor në përputhje me aplikacionet më të fundit të TIK-ut.

Për sa i përket validimit të të mësuarit jo-formal të parashikuar në strukturat e paraqitura në këtë kapitull, Ligji 4763/2020 parashikon validimin e programeve arsimore të DKVM nga EOPPEP, si dhe vleftësimin e rezultateve të të nxënit të KDVM.

ITALIA

Në Itali, bashkëpunimi me qeverinë është paksa i komplikuar, veçanërisht pasi në fushën e NFE-së qeveria u ofron fleksibilitet rajoneve të ndryshme për të pasur strategjinë e tyre për këto tema.

Rajoni i Sardenjës ka strategjinë e tij për NFE-në. Në rastin tonë kemi folur disa herë dhe aktualisht ekziston një sistem për certifikimin e kompetencave, i cili është shumë i komplikuar dhe definitivisht i papërshtatur ndaj nevojave dhe situatave aktuale.

Gjithsesi, jemi në bisedime të vazhdueshme me institucionet rajonale për të punuar së bashku për njohjen e punës rinore dhe personalitetit të punonjësve rinorë, si dhe rëndësinë e aktiviteteve mobility.

Ajo që është shumë e rëndësishme është se ka një bashkëpunim shumë të mirë me Universitetin e Sardenjës. U nënshkrua një protokoll për njohjen e kreditit nëpërmjet pjesëmarrjes në aktivitete të të mësuarit jo-formal jashtë vendit.

Fakti është se puna për të rinjtë nuk njihet ligjërisht në Itali. Në nivel rajonal, ekziston mundësia për të bërë një listë të punëtorëve rinorë që do të përfshinte aftësitë përkatëse, si dhe kërkesat që ata duhet të plotësonin për të qenë në listën e punëtorëve rinorë.

Gjithashtu, gjëra të ndryshme po ndodhin në nivel kombëtar: mund të përmendim Agjencia Kombëtare e Rinisë Italiane së bashku me Universitetin e Napolit “Federico II” krijuan masterin e parë për punonjësit rinorë, që do të thotë se ekziston një ide për ta njohur më tej këtë rol në nivel kombëtar ose të paktën për të ndërtuar kapacitetet e njerëzve në këtë fushë.

KOSOVA

Duke qenë se Kosova ka një kornizë të zhvilluar rregullatore kombëtare që është në përputhje me rekomandimet e Këshillit për Njohjen e Arsimit Jo-formal, ka bashkëpunim të mirë me qeverinë. Qeveria dëshiron të japë një kontribut të pamatshëm në zhvillimin e politikave rinore, veçanërisht në zhvillimin e arsimit jo-formal dhe vullnetarizmit. Në çdo vend të Ballkanit Perëndimor, ne duhet të punojmë për zhvillimin e arsimit më cilësor.

Ajo që është prioritet në të ardhmen është që përmes një sërë thirrjesh për të rinjtë, të kërkojmë drejtpërdrejt mbështetjen e qeverisë, për t'u përfshirë në zhvillimin e politikave rinore, së bashku me të rinjtë.

MALI I ZI

Ekziston bashkëpunimi me qeverinë për të mbështetur aktivitetet jo-formale në mënyra të ndryshme. Janë organizuar tryeza të rrumbullakëta, pjesëmarrje në ngjarje që kanë të bëjnë rreptësisht me këtë temë, grupe pune lidhur me Ligjin për Rininë, Garancitë për të Rinjtë, Ligjin për Vullnetarizmin.

Kjo është një nga format e bashkëpunimit. Një punonjës rinor, siç ndodh në disa vende të rajonit, nuk ekziston si një angazhim paraprofesional. Ka shumë të çara në ligjet ekzistuese që duhen ndryshuar. Në Mal të Zi nuk ka më Ministri për Rininë, por Drejtori për Sport dhe Rini, siç ka ekzistuar disa vite më parë. Problemi i madh në Mal të Zi është vetë cilësia e arsimit. Organizatat e shoqërisë civile kanë shumë kapacitete kur bëhet fjalë për këtë fushë. Për këtë arsye nevojitet një bashkëpunim më i mirë mes dy sektorëve për të arritur së bashku një zgjidhje më të mirë dhe të përbashkët.

MAQEDONIA E VERIUT

Në Maqedoninë e Veriut, ka pasur përpjekje për të bashkëpunuar me qeverinë për të arritur një zgjidhje, por asgjë nuk ka qenë e suksesshme.

Në vitet e fundit kemi miratuar Ligjin për Pjesëmarrjen Rinore dhe Politikën Rinore në Maqedoninë e Veriut, i cili thotë se çdo komunë në Maqedoninë e Veriut duhet të hapë një qendër rinore.

Kështu, në vitin 2021 është bërë thirrje për trajnimin e punonjësve rinorë për marrjen e certifikatave. Në këtë trajnim u certifikuan gjithsej 14 punonjës rinorë, të cilët do të kenë mundësi të punojnë në qendrat rinore që do të hapin bashkitë.

Një tjetër trajnim për punonjësit rinorë do të mbahet këtë vit. Për më tepër, në të kaluarën, në një universitet kishte një brez që studionte gjithashtu punë rinore, por numri i studentëve që studionin atë program nuk dihet.

SERBIA

Vetë organizata ka zbatuar shumë projekte ndërkombëtare dhe kombëtare që kanë inkorporuar metoda dhe praktika të ndryshme të NFL-së në mjedise specifike të punës për të rinjtë. Kryesisht ishin organizuar grupe pune të formuara nga Ministria e Rinisë dhe Sporteve në të cilat organizatat mund të merrnin pjesë në proceset vendimmarrëse në lidhje me njohjen e NFL-së (2015 dhe tani në 2022). Është e njëjta gjë me planet lokale të veprimit që janë rishikuar në komunitete të ndryshme, por problemi është se jo të gjitha komunat lokale kanë plane lokale veprimi për rininë apo edhe zyra lokale të rinisë. Për shembull, Novi Sadi, qyteti i dytë më i madh në Serbi, ka një plan lokal veprimi për të rinjtë, por nuk ka një zyrë lokale rinore për më shumë se 5 vjet, kështu që ka mosmarrëveshje rreth gjeografisë, zhvillimit të politikave dhe aktiviteteve rinore.

Sipas të dhënave më të fundit të zbuluara në Mbledhjen e Përgjithshme Vjetore të NAPOR-it (janar 2022), ka më shumë se 200 punonjës rinorë dhe lidera rinorë të certifikuar nga NAPOR dhe më shumë se 450 punonjës të rinj të certifikuar në kurset e mëparshme universitare që janë akredituar nga Universiteti Jonkoping në Suedi dhe zbatohen nga Instituti për Edukim Social PRONI dhe Qendra për Punë të Rinisë në Novi Sad, Serbi.

Shumica e punonjësve rinorë, për shkak të sistemit dhe atmosferës së tij të qenësishme politike që nuk e mbështet punën rinore, largohen nga karriera e punonjësve rinorë dhe ndryshojnë profesione, duke kaluar në ato që janë më të njohura dhe më të kërkuara në tregun e punës.

SLLOVENIA

Çdo vit në Slloveni, vlerësimi i njohurive, aftësive dhe kompetencave të të rriturve, të fituara përmes mësimin jo-formal dhe informal, ka një rëndësi gjithnjë e më të madhe për individin dhe shoqërinë. Në vitin 2007, nën kujdesin e Ministrisë së Arsimit dhe Sportit, u përgatit një strategji e të mësuarit gjatë gjithë jetës, e cila përcakton masat kryesore që duhen zbatuar në kuadër të të mësuarit gjatë gjithë jetës në kushtet tona të jetesës, punës dhe arsimit (Ministria e Arsimit dhe Sportit, 2007).

Në dy dekadat e fundit, në Slloveni janë mbajtur debate ekspertësh me theks identifikimin dhe njohjen e njohurive të fituara në mënyrë jo-formale dhe informale. Në vitet 1990 këto debate u bënë më të zhurmshme dhe iniciativat e para u zyrtarizuan në vitin 2000 duke krijuar një sistem validimi dhe vërtetimi mbi kualifikimet profesionale kombëtare, i cili mundëson marrjen e kualifikimeve profesionale në bazë të njohurive, aftësive dhe kompetencave të demonstruara dhe të dëshmuara, që janë fituar nga individët jashtë sistemit të arsimit formal, më së shumti përmes përvojës së punës.

Masa e parë që prezantoi njohjen dhe vlerësimin e njohurive të përfituara joformalisht dhe informalisht në praktikë në Slloveni ishte vendosja e një sistemi verifikimi dhe certifikimi të kualifikimeve profesionale kombëtare (në tekstin e mëtejme NPK), i përcaktuar nga Ligji Kombëtar i Kualifikimeve Profesionale të vitit 2000.

Sistemi NPK u mundëson individëve të fitojnë një kualifikim profesional kombëtar (të fitojnë një profesion, jo një diplomë) bazuar në përvojën e tyre (të punës), e cila verifikohet nga një komision i caktuar ekspertësh. Ai mundëson vlerësimin e njohurive, aftësive dhe kompetencave të fituara jashtë sistemit formal shkollor duke i identifikuar, regjistruar dhe vlerësuar me një dokument, certifikatë të vlefshme. Duke qenë se procesi i certifikimit është më i shpejtë se procesi i arsimit formal, ai lejon përshtatjen e shpejtë me ndryshimet në tregun e punës, si dhe fleksibilitet dhe punësim më të lartë të individëve. Sistemi NPK përdor njohuritë e marra jo-formale dhe informale, veçanërisht në fushën e tregut të punës dhe punësimit.

Në Slloveni, janë krijuar dy rrugë të rregulluara ligjërish ose dy qëllime themelore për njohjen e njohurive të fituara joformalisht, për:

- përfshirjen e mëtejshme në arsimin formal (vazhdimi i arsimit të ndërprerë ose vazhdimi në një nivel më të lartë, ndryshimi i drejtimit të arsimit, etj.), dhe për
- njohjen e kualifikimeve profesionale (sistemi i kualifikimeve profesionale kombëtare) në tregun e punës.

TURQIA

Fusha e të mësuarit jo-formal gjatë gjithë jetës në Turqi zbatohet nga Ministria e Arsimit Kombëtar. Trajnimet organizohen nga Qendrat për Edukim Publik, të cilat janë në varësi të Ministrisë, me qëllim që fëmijët, të rinjtë dhe të rriturit të fitojnë njohuri dhe aftësi. Këto trajnime organizohen nga trajnerë të specializuar.

Parimet e arsimit jo-formal të miratuara nga shteti në Turqi janë si më poshtë:

- a) Aksesueshmëria;
- b) Rëndësia;
- c) Vazhdimësia;
- d) Vlefshmërinë;
- e) Planifikimi;
- f) Hapja ndaj inovacionit dhe zhvillimit;
- g) Vullnetarizmi;
- h) Arsimi;
- i) Të mësuarit gjatë gjithë jetës;
- j) Shkencën dhe integritetin;
- k) Bashkëpunimi dhe koordinimi;

Pavarësisht ofrimit sistematik të një mbulimi kaq të gjerë të arsimit jo-formal në Turqi, pjesa e kryer nga OJQ-të dhe puna rinore ende nuk njihet ligjërish. Megjithatë, ka probleme në njohjen e tyre profesionale, duke përfshirë edhe trajnerët shtetërorë, dhe të drejtat sociale nuk janë zhvilluar sa duhet.

Edhe pse puna për të rinjtë në Turqi po rritet dita-ditës, shteti ende nuk i njeh punonjësit rinorë. Megjithatë, publikut i mungon informacioni për përkufizimin e një punonjësi rinor. Në fakt, ky

përkufizim shpesh krahasohet me drejtuesit e të rinjve që punojnë në Ministrinë e Rinisë dhe Sporteve. Në fakt, shumica e njerëzve as që e shohin punonjësirin rinor si profesion.

Madje mund të argumentohet se fjala “vullnetarizëm” krijon pengesë për njohjen e punës rinore si profesion, në kushtet turke. E megjithatë, në bashkëpunim me qeverinë duhet bërë shumë më tepër që punonjësi rinor të fitojë njohje profesionale.

ÇFARË THONË TË RINJTË MBI EDUKIMIN JO-FORMAL NË KOMUNITETIN E TYRE LOKAL:

Të rinjtë si iniciatorë të ndryshimeve në shoqëri dhanë reflektimet e tyre mbi temën përmes aktiviteteve lokale, të cilat na dhanë reagime shtesë për të propozuar.

Në Shqipëri, të rinjtë besojnë se NFL-ja është mënyra më efektive e të mësuarit, sepse ajo ndryshon shumë nga mësimi tradicional që ata përdorin në sistemin formal. Të rinjtë do të donin të ishin më të pranishëm në aktivitete që përfshijnë NFL-në dhe do të donin të shihnin që NFL-ja mund të jetë më e aksesueshme për vetë të rinjtë.

Në Bullgari në situatën e sotme, ku të rinjtë, mësuesit, edukatorët dhe punonjësit e të rinjve shpesh janë të raskapitur nga tranzicioni dixhital, të rinjtë kanë më shumë gjasa t'i shohin aktivitetet e NFL-së si detyra shtesë të lodhshme.

Të rinjtë gjithashtu e shohin NFL-në si gjithçka jashtë kurrikulës shkollore: kurse online, aktivitete jashtëshkollore, programe sportive, kurse edukative, seminare, etj. Në varësi të llojit të aktivitetit, të rinjtë mund të mendojnë për NFL-në si diçka argëtuese dhe të dobishme, ose siç u përmend më lart, si diçka e lodhshme dhe e mërzitshme.

Në Bosnjë dhe Hercegovinë, të rinjtë e përkufizojnë NFL-në si një mjet që i ndihmon ata të përmirësohen jashtë sistemit shkollor. Shumë organizata ofrojnë mundësi për NFL-në, por nga ana tjetër, koha e madhe e dedikuar shkollës thjesht nuk i lejon ata t'i përkushtohen NFL-së aq sa dëshirojnë. Ajo që është padyshim diçka që përfaqëson një kolaps është se nevojitet një bashkëpunim më i mirë ndërmjet qeverive dhe organizatave të shoqërisë civile.

Në Greqi, të rinjtë e përkufizojnë NFL-në si një formë alternative/plotësuese të arsimit formal, përmes së cilës fitojnë përvojë pune duke udhëtuar në një vend tjetër, duke zhvilluar aftësi në gjuhë të huaja dhe duke marrë pjesë në punë vullnetare për të kontribuar në shoqëri. Këta janë njerëz që janë të interesuar për mësimin e vazhdueshëm, përmirësimin e aftësive dhe kompetencave të tyre. Në një mjedis vazhdimisht në zhvillim, rritja e njohurive po ndodh me një ritëm eksponencial dhe kërkesat e tregut të punës po ndryshojnë vazhdimisht. Prandaj, trajnimi dhe edukimi i mëtejshëm janë një prioritet i vazhdueshëm për punonjësit rinorë të sotëm.

Në Itali, të rinjtë e si një mënyrë mësuar bazuar në Ata zakonisht e lidhin atë me bashkëpunimin ndërkombëtar, udhëtimet dhe mësimin ndërkulturor,

përkufizojnë NFL-në argëtuese për të përvojë, jo në teori.

sepse janë mësuar ta shohin atë më shpesh në kuadër të Erasmus + ose programeve të ngjashme. Shpesh nuk ka dallim ndërmjet mësimit jo-formal dhe atij informal. Metodologjia e arsimit jo-formal dhe e të mësuarit jo-formal që rezulton prej tij është diçka e rëndësishme për jetën, por edhe për zhvillimin e tregut të punës. Është më interesante për të rinjtë, më përfshirëse, është më e lehtë për t'u lidhur dhe mësuar përmes saj dhe gjithashtu më e dobishme. Disa nga aftësitë transversale të zhvilluara përmes tij nuk mund të mësohen në të njëjtën mënyrë si qasjet e tjera. Kjo është arsyeja pse është e rëndësishme të bëhen përpjekje për të kuptuar se si t'i validojmë këto arritje dhe t'i njohim ato zyrtarisht.

Në Kosovë, gjatë zbatimit të aktiviteteve lokale, pjesëmarrësit u pyetën se si e përkufizojnë NFL-në dhe çfarë dinë për të dhe kishte dallime të mëdha mes të rinjve nga fshati dhe qyteti. Në veçanti, në një fshat të vogël ku në shkollë u zbatua një aktivitet lokal rreth 5 të rinj nga 20 e kanë dëgjuar më parë termin NFL dhe vetëm 2 e dinin se çfarë ishte. Arsyeja e vetme që ata e dinin ishte sepse ishin pjesë e një projekti ndërkombëtar që përfshinte zbatimin e disa aktiviteteve në shkollën e tyre. Nga anën tjetër, në Universitetin e Prishtinës në Departamentin Pedagogjik, shumica e studentëve sapo e kanë dëgjuar këtë term pa e ditur saktësisht kuptimin. Bazuar te gjuha, ata thanë se është një kombinim i të mësuarit formal dhe informal, por pa pasur parasysh se çfarë do të thotë dhe çfarë aktivitete mund të përfshihen në NFL. Për ata njerëz, NFL-ja përkufizohet si një proces arsimor jashtë klasës/shkollës/universitetit, me aktivitete që mund t'i ndihmojnë ata të rriten në një mënyrë personale, edukative dhe profesionale.

Në Mal të Zi, të rinjtë e shohin NFL-në si një fushë ku mund ta gjejnë veten dhe punën e tyre në të ardhmen. Të rinjtë në zonat rurale kanë shumë më pak mundësi, por ata përpiqen të tregojnë motivimin e tyre të pamatshëm dhe t'i japin vetes një shans. Duhet të punohet për forcimin e kuadrit institucional, zhvillimin e programeve rinore dhe dhënien e më shumë mundësive.

Në Maqedoninë e Veriut, NFL-ja është e kundërta e të mësuarit formal dhe të strukturuar, që do të thotë se është më fleksibël dhe u lejon të rinjve të mësojnë përmes një sërë metodash dhe të shprehin format e tyre të të mësuarit në një mënyrë më të relaksuar dhe kreative. Si përfundim, NFL-ja na ndihmon ne dhe të rinjtë të bëhemi një version më i mirë i vetvetes, megjithatë, ne kemi ende shumë për të bërë në fushën e NFL-së, duhet të punojmë ngushtë me bashkinë, me qeverinë, për të gjetur një zgjidhje të njihet me ligj

Në Serbi, të gjithë të anketuarit kanë dëgjuar për metodat e edukimit jo-formal dhe e përkufizojnë atë si një pjesë thelbësore të zhvillimit të çdo të riu dhe si burimin më të vlefshëm që u shërben të rinjve. Nëpërmjet kësaj forme të të mësuarit, të rinjtë bëhen krijues dhe novatorë, për shkak të qasjes së ndryshme që NFL-ja përdor për të zgjidhur problemet që lidhen me metodat e edukimit formal.

Riprodhimi i informacionit që përmbajnë librat zhvillon një lloj aftësie, ndërsa të mësuarit në mënyrë jo-formale jep mundësinë për të mësuar në mënyra të ndryshme, që janë më interesante për të rinjtë. Nëpërmjet edukimit jo-formal të rinjtë mësojnë lirinë e shprehjes, që do të thotë të drejtën

e jetës apo të drejtën për arsimim, por fakti është se shumë të rinj rriten duke mos ditur këto gjëra elementare. Për më tepër, arsimiti jo-formal ka një rol shumë më të gjerë, na mëson të jemi tolerantë, na lejon të takojmë kolegë nga vende të ndryshme, ndihmon në eliminimin e paragjytimeve dhe konflikteve dhe na lë me njohuri të vlefshme si karakteristikë thelbësore. Arsimiti është i strukturuar dhe planifikuar jashtë sistemit të arsimit formal, ku mësuesit/trajnesit/drejtuesit udhëzojnë pjesëmarrësit në procesin e të nxënimit për të arritur rezultatet e të nxënimit.

Në Slloveni, gjithmonë ka dy anë, kështu që mund t'i ndajmë në dy grupe. Grupi i parë e përcakton NFL-në si një mënyrë argëtuese, interesante, të këndshme dhe shpërblyese për të mësuar gjëra të reja dhe për të takuar njerëz të rinj. Ata e shohin atë si një mundësi për të mësuar gjëra që u interesojnë, kështu që automatikisht i bën ato më të rëndësishme. Grupi tjetër mund ta shohë NFL-në të mërztishme, të padobishme dhe të panevojshme. Për fat të mirë, grupi i parë është më i madh dhe akoma më i gjerë, parashikimet janë që në Slloveni NFL-ja do të integrohet edhe më shumë në jetën e përditshme të të rinjve. Arsyeja kryesore është zhvillimi dhe evoluimi i shpejtë i hapësirës politike, sociale dhe ekonomike, që kërkon përfshirjen e vazhdueshme të të rinjve. Të rinjtë do të donin që NFL-ja të përfliet më shumë në institucionet dhe organizatat formale të të mësuarit. Ata shprehën nevojën që mundësitë e NFL-së të dalin në dritë më shpesh. Është e vështirë për ta kur duhet të gjejnë mundësi vetë. Sinergjia ndërmjet formales dhe jo-formales duhet të bëhet edhe më e fortë.

Në Turqi, kjo teknikë e re është përfshirë në lëndët e tjera të punës, në mënyrë që t'i përshtatë ato në tema të ndryshme duke rishikuar aktivitetet që kemi zbatuar duke paraqitur ide të reja. Gjithashtu, të rinjtë deklaruan se kjo është një mënyrë e këndshme e të mësuarit, dhe duke qenë se pjesëmarrja e tyre është më aktive në procesin mësimor, ajo që mësojnë mbahet mend. Inkorporoni i arsimit jo-formal më shumë në jetën e tyre të të mësuarit. Gjithashtu, të rritet njohja e kompetencave që u sjell mësimi jo-formal, në mënyrë që ata të mund të sjellin ndikimin e NFL-së në zhvillimin dhe aftësitë e tyre personale në jetën e tyre profesionale.

Metodat e të mësuarit jo-formal janë po aq të rëndësishme jo vetëm për të rinjtë, por edhe për të rriturit. Zhvillimi personal dhe të mësuarit fillojnë në fëmijëri, por vazhdojnë gjatë gjithë jetës. Përhapja e të mësuarit jo-formal gjatë gjithë jetës është e rëndësishme jo vetëm nga ana profesionale, por edhe për një cilësi më të mirë të jetës. Në këtë kuptim, ne besojmë se duhet të rriten fushat e aplikimit dhe njohjes së arsimit jo-formal dhe për këtë po luftojmë.

REKOMANDIME:

Për të pasur realisht rezultate reale dhe të vlerësuara kur flasim për NFL-në, duhet të krijojmë një komunikim më të mirë me institucionet shtetërore dhe t'u paraqesim atyre me një pamje të qartë, prandaj duhet të kemi një seksion të veçantë në çdo shtet për njohjen e NFL-së.

Nga ana tjetër, duhet të punojmë për edukimin shtesë të të rinjve, t'u shpjegojmë atyre se NFL-ja nuk është thjesht një kurs apo trajnim, por NFL-ja është diçka që ndodh çdo ditë. Prindërit si pika kryesore e referimit të fëmijëve duhet të jenë të njohur me gjithçka. Situata në Ballkan është shumë specifike. Ende ekzistojnë shoqëri patriarkale dhe për këtë arsye është e nevojshme të sigurohet arsimim shtesë për prindërit.

NFL-ja duhet të mbështetet dhe njihet në nivel lokal dhe kombëtar. Ajo duhet të jetë e aksesueshme për të gjithë dhe e mbuluar nga qeveria. Duhet të jetë e përditësuar, për të mbuluar nevojat e sotme të të rinjve. Dhe më e rëndësishmja, aftësitë dhe njohuritë e fituara përmes aktiviteteve të NFL-së duhet të merren parasysh kur bëhet fjalë për validimin. Fakti që të nxënit jo-formal duhet të mbështesë dhe të kontribuojë në kërkesat e të mësuarit formal flet shumë për rëndësinë e tij dhe është një tregues se vetëm të mësuarit formal nuk mjafton. E sidomos në kohë pandemie, arsimi formal po shembet nën barrën e të gjitha sfidave me të cilat përballen mësuesit, pedagogët dhe të rinjtë në situatën e sotme. Në këtë kuptim, arsimi jo-formal shihet si një shpëtimtar i shumëpritur që do të plotësojë boshllëqet dhe deficitet e arsimit formal që ka nevojë për mbështetje dhe veçanërisht frymëzim.

Duhet bërë më shumë për të promovuar NFL-në dhe të rinjtë duhet të mbështeten për të vazhduar përmirësimin përmes mjeteve dhe metodave që janë efektive për ta. Profesionitë punonjësit rinor dhe rëndësia e tij duhet të njihet dhe këta ekspertë duhet të mbështeten nga qeveria për të kryer punë efektive dhe të dobishme me të rinjtë.

Duhet të sigurohet një buxhet në nivel lokal ose kombëtar për të zbatuar aktivitetet e NFL-së në mënyrë që ato të jenë të disponueshme për të gjithë në mënyrë që më shumë njerëz të mund të përfitojnë prej tyre. Gjithashtu, aktivitete të tilla duhet të konsiderohen më thellë si pjesë e kurrikulës shkollore sepse ndikimi i tyre është i rëndësishëm.

Së dyti, bashkëpunimi ndërmjet shkollave dhe qendrave/organizatave arsimore në fushën e të mësuarit jo-formal duhet të forcohet për një sërë arsyesh. Në këtë mënyrë, procesi i të mësuarit jo-formal do të ishte më efikas dhe më tërheqës për studentët. Profesionistët pedagogjikë zakonisht janë shumë të rraskapitur nga detyrat e tyre të rregullta ditore dhe detyrimi i aktiviteteve shtesë jashtëshkollore mund të çojë në uljen e efikasitetit dhe motivimit të studentëve. Prandaj, roli i qendrave/organizatave arsimore është vendimtar për të adresuar këtë pengesë serioze në procesin e zbatimit të aktiviteteve të dobishme të të mësuarit jo-formal.

Fusha që kërkon më shumë punë dhe vëmendje është njohja zyrtare e të mësuarit jo-formal. Bashkimi Evropian mbështet veprimet që u japin dukshmëri dhe vlerë aftësive të fituara përmes të mësuarit jo-formal ose informal (të pavarur). Ky proces validimi lidhet me futjen e një sistemi gjithëpërfshirës, duke përfshirë kuadrin rregullator, institucionet, metodologjinë për verifikimin e njohurive dhe aftësive, etj. Qëllimi i tij është të lehtësojë aksesin në formimin profesional dhe tregun e punës.

Në nivel kombëtar, në çdo shtet duhet të krijohet një institucion për:

- 1) krijimin e një kornize të përshtatshme rregullative;
- 2) krijimin e një metodologjie specifike për vërtetimin dhe
- 3) rregullimin e kësaj praktike dhe punën efikase dhe të dobishme në njohjen e të nxënit jo-formal.

Nëpërmjet bashkëpunimit të ngushtë me bashkitë, shkollat, organizatat e tjera të shoqërisë civile dhe aktorë të ndryshëm mund të përmirësohet gjendja e NFL-së dhe puna për afirmimin e NFL-së në përgjithësi.

SALTO ka zhvilluar një strategji evropiane trajnimi për trajnerët dhe punonjësit rinorë që punojnë jashtë vendit, por kuadri kombëtar në shumicën e vendeve nuk është në përputhje me këto standarde.

Disa nga metodat që organizatat pjesëmarrëse i njohën si të rëndësishme në zgjidhjen e këtij problemi janë:

Aktivitetet e kombinuara duhet të bëhen duke përdorur metoda të edukimit formal dhe jo-formal me të rinjtë në shkolla. Duhet të zhvillohen kurrikula të integruara për t'u përdorur në shkolla duke përdorur metodat e NFE-së;

- Bashkëpunim më i mirë me institucionet;
- Bashkëpunim më i mirë brenda sektorit civil;
- Mbështetja ndërkombëtare për organizatat dhe ndikimi në qeveritë kombëtare dhe më vonë në institucionet e BE-së;
- Kurse përmes arsimit të hapur dhe në distancë: kurse që janë të ngjashme në strukturë dhe metodologji ballë për ballë, por që zhvillohen nëpërmjet korrespondencës postare ose nëpërmjet mjeteve elektronike dhe rrjeteve sociale, dhe që mbledhin së bashku instruktorë dhe studentë që nuk janë bashkë në klasë;
- Sesione që kombinojnë mësimin teorik me trajnimin praktik gjatë një konference ose kongresi;
- Për shkak të punësimit më të mirë dhe mundësive të tjera për të rinjtë, NFL-ja duhet të ketë një dukshmëri shumë më të strukturuar për sa i përket validimit nga aktorë të ndryshëm, si kompanitë e biznesit, administratat publike dhe shërbimet;
- Integrimi i programeve të NFL-së së bashku me ato formale, duke krijuar kurrikula të përziera dhe programe mësimore në fusha specifike;
- Kodifikimi i asaj që tashmë po bëhet, përmes mësimit jo-formal edhe pse nuk quhet kështu dhe përdorimi si shembull;
- Krijimi i programeve specifike të NFL-së për detyra/aftësi/punë specifike;
- Sigurimi i demonstrimeve se si NFL-ja mund të ndryshojë jetë dhe të ndërtojë karrierë;
- Krijimi i një paneli diskutimi të vazhdueshëm me institucionet, sipërmarrësit dhe palët e tjera relevante të interesuara për të diskutuar se si të zhvillohet një strategji njohjeje dhe të regjistrohen hapa përpara.

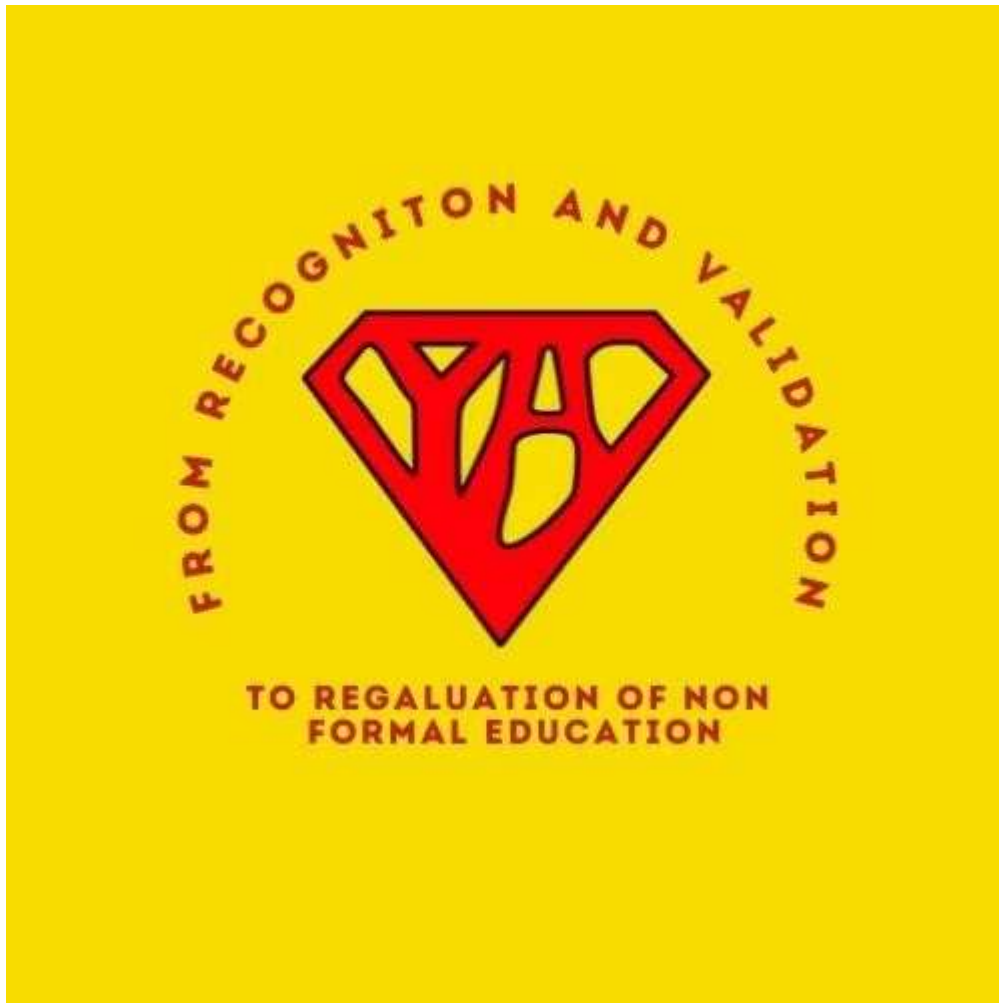

Rëndësia e arsimit jo-formal, siç praktikohet përgjithësisht nga OJQ-të rinore dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve në nivel kombëtar ose lokal, ndihmon për të ofruar një qasje tërësore ndaj arsimit dhe fuqizimit të të rinjve. Arsimi jo-formal, jo vetëm që plotëson arsimin formal të ofruar nga shkollat, por mund të plotësojë edhe mangësitë në arsimin formal. CSO-të në bashkëpunim me qeverinë duhet të punojnë së bashku për të arritur një zgjidhje të përbashkët në lidhje me njohjen zyrtare të NFL-së.

Organizatrat që kanë marrë pjesë në krijimin e këtij publikimi:

Na ndiqni: <https://www.facebook.com/YAMNFL>

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.